

במעגלי ההלכה – נושא "תשובה"

א. מנחי התשובה? (עמ' 36-35)

רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א

1. על אילו סוגי עבירות חייבים לעשות תשובה? הוכח מהפסוק.
2. מהי הפעולה שצריך לעשות בחזרה בתשובה? כתוב את חלק הפסוק שהרמב"ם מצטט בהקשר זה.
3. כיצד הרמב"ם מגדיר את מעשה הווידוי?
4. תוכן הווידוי מכיל שלושה פרטים: א. חרטה ב. ווידוי ג. קבלה לעתיד. כתוב במחברתך כל אחד מהפרטים הללו כפי שכותב אותם הרמב"ם.
5. האם הרמב"ם ממליץ להוסיף על תוכן זה? הוכח מדברי הרמב"ם.
6. מה לומד הרמב"ם מהמילים בפסוק: "מכל חטאת האדם"?

רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכות ב, ט-י

הלכה ב

1. הלכה זו מכילה ארבעה חלקים:

הפסוק שהוא מביא לראיה לדבריו	דברי הרמב"ם	
		עזיבת דרך החטא –
		חרטה (נחמה) על העבר –
		עדות של "יודע תעלומות" (הקב"ה) שהאדם הזה לא יחזור לעשות שוב את החטא המדובר-
אין פסוק		ווידוי דברים -

שאלה למחשבה:

מה יקרה אם כעבור כמה חודשים או שנים אותו אדם ייפול שוב באותו החטא, האם במצב כזה התברר שתשובתו לא הייתה תשובה אמיתית? הרי הקב"ה העיד שהוא לא יחטא שוב באותו החטא!

הלכה ט

1. התשובה ויום הכיפורים, מכפרים על עבירות שבין אדם למקום (=לקב"ה). איזה שני דברים נוספים צריך לעשות על מנת לכפר על עבירה שבין אדם לחברו?

שאלה למחשבה:

מה יותר חמור עבירה שבין אדם למקום, או עבירה שבין אדם לחברו? נמק!

2. מה יעשה מי שחברו אינו מוחל לו על מה שחטא כלפיו, לאחר שכבר שילם לו את חובו הכספי?
3. מה הדין אם מדובר ברבו?

הלכה י

1. האם מותר לאדם לא למחול לאחר שפיצו אותו וביקשו ממנו מחילה? ומה הדין אם באמת פגעו בו פגיעה קשה?

הערה:

לדעת הרמב"ם יש בדבר זה איסור "לא תיקום ולא תיטור", שפירושו שאסור לחשוב מתי אגמול לזולת על הרעה שעשה לי – ואעשה לו כגמולו. ישנם פוסקים רבים הסבורים שאיסור זה אינו שייך לכל סוגי הפגיעה שאנשים פוגעים זה בזה, אלא דווקא לענייני ממון.

הרב אברהם יצחק הכהן קוק (הראי"ה), אורות התשובה פרק טו אות י

1. עיין בדברי הראי"ה וחשוב מהו הגורם לחטא?
2. לשם התשובה האדם נדרש לשוב אל עצמו, הראי"ה מסביר לנו מהו הקשר בין עצמנו לא-להים, שהוא שורש המצוות והריחוק מהחטאים. אם נבין יסוד זה נבין את כל היסוד לאפשרות של חטא ולמעשה של חזרה בתשובה. כיצד מסביר הראי"ה את הקשר בין עצמנו לא-להים?

נקודה חשובה:

הראי"ה מחדש לנו שתשובה היא לא רק דבר שהאדם הפרטי עושה, כפי שאנו רגילים לחשוב. התשובה היא גם מעשה של כל העם, כל האנושות וכל הבריאה (=ההויה). דון עם חבריך מה המשמעות המעשית של הרעיון אותו מבטא הראי"ה בדבריו.

הרב עדין שטיינזליץ, חיי שנה, עמ' 326–323

1. כיצד מוכיח הרב שטיינזליץ, שהתשובה אינה קשורה דווקא לעבירות?
2. מה המשמעות של תשובה שאינה קשורה לעבירה - ממה צריך לשוב בתשובה כשלא נעשית עבירה?
3. מה אמורה התשובה לשנות בתפיסות של האדם השב בתשובה?

**אחרי לימוד פרק זה אנו מקווים שברורה לנו יותר התפילה:
"אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלמה לפניך".**

ב. דרכי תשובה (עמ' 37-39)**הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה, חושן משפט, חלק א סימן פח**

1. מה צריך לעשות מי שגנב ומכיר את מי שהוא גנב ממנו?
2. מי שגנב ולא יודע ממי הוא גנב, מה עליו לעשות בכסף? כתוב דוגמא מה הוא יכול לעשות בכסף ודוגמא מה שאינו יכול לעשות בכסף.
3. מה יעשה מי שגנב מהוריו, האם צריך לספר להם או שמספיקה ההנחה שהם מן הסתם מחלו לו? פרט.

נקודה למחשבה:

הרב פיינשטיין מצריך את הגנב להחזיר גם גניבות שהוא גנב ושכח מהן, אבל אינו מצריך את הגנב להחזיר מקים שיש לו חשש בלב שאולי הוא גנב. תארו לעצמכם מצב בו אדם הסובל ממצב נפשי מעורער מנסה לחזור בתשובה ממצב ש"אולי הוא גנב" – לאדם זה לא ישאר לעולם דבר למחייתו מכיוון שהוא נוהג תמיד לחיות בפחד ששכח משהו.

4. הרב פיינשטיין כותב שבנוסף להחזרת הגנבה צריך לבקש מחילה על הצער שנגרם לאדם שגנב ממנו – אם נגרם צער. חזור לדברי הרמב"ם בפרק ב הלכה ט והוכיח משם את דברי הרב פיינשטיין.
5. מה דינו של גבאי צדקה שלקח כסף מהקופה בתור "שכר טירחה" עבור עבודתו בשביל קופת הצדקה?

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחווה דעת, חלק ה סימן מד

1. מי שפגע בחברו - האם מותר לו לבקש מחילה על ידי שליח או בכתב? ומתי כן מותר לשלוח שליח תחילה ורק אחר כך לבוא בעצמך?
2. על פי ה"בן איש חי" – מה צריך הבן/הבת לעשות כלפי ההורים בערב יום הכיפורים? כיצד הוא מכנה את מי שאינו עשוה זאת?
3. מה מומלץ להורים לעשות אם לא באו לבקש מהם מחילה? ומה מומלץ לזוג נשוי? או לאדם שיש לו רב בעירו?

הארה – נא לפקוח את העינים:

הרב עובדיה יוסף מסיים בדברי המדרש "פרקי דר' אליעזר", שהשטן שמקטרג כל ימות השנה על ישראל, ביום הכיפורים מלמד עלינו סגוריא (=זכות) מכיוון שאנו נקיים ויש שלום בינינו ובוזה אנו דומים למלאכי השרת. הקב"ה שומע את עדותו של השטן לטובת ישראל ומכפר עלינו. הרב עובדיה הביא זאת לרמוז לנו כמה חשוב להכין את עצמנו כראוי במצוות התשובה בין אדם לחברו ובין אדם למקום לפני יום הכיפורים.

הרב נחום רבינוביץ, שו"ת שיח נחום, סימן צב

1. מהי הדרך הנכונה להינצל מהחטא של הרהורים שאינם צנועים – וההשלכות של הרהורים אלו? צטט את שני המדרשים המובאים בעניין זה.

2. ממה צריך להימנע כשחוזרים בתשובה מחטא זה? צטט את הפסוק מספר משלי הקשור לעניין זה.
3. מה מוכיח הרב רבינוביץ מדברי הרמב"ם הבאים:
 "אם יבוא לו הרהור - יסיע לבו מדברי הבאי לדברי תורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן".
 "יתירה מכל זאת אמרו: יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה".
4. הסבר את דברי ר' ישראל סלנטר (אבי תנועת המוסר):
 "ואין להעמיק, ולא בהשתדלות מרובה לדחות הרהורים, כי זה טבע נפש האדם, כל שמעמיק לדחות איזה רעיון איזה צער וכיוצא, עוד תתגבר ההתנגדות בנפש האדם להלהיב המוזר לאדם, לזאת מריבוי ההשתדלות לדחות הרהורים יכול להיות שתיוולד לפעמים סיבה גדולה לחזק הרהורים".
5. מהו ההבדל בין התשובה על חטאים הנובעים מהתפרצות של תאוה לבין שאר החטאים?

המלצה: רוצה להיות כל ימך בתשובה? לקרוא כל שבוע את אגרת הרמב"ן ולא לשכוח לקיים מה שכתוב שם.